

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเด็กไทยอยู่ในยุคที่มีวิถีชีวิตและระบบความรู้ที่หลากหลาย ซับซ้อน มีประสิทธิภาพทางด้านข่าวสารข้อมูลแต่ในขณะเดียวกันก็มีความผันแปรไม่แน่นอน อีกทั้งเติบโตท่ามกลางธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และสิ่งยั่วยุ ความแปรปรวนและการแข่งขันกันที่สูงขึ้น ทำให้เกิดความลังเล กระส่ำกระส่าย ไม่มั่นใจ ตลอดจนภาวะขาดความสมดุลในการพัฒนา คือมีการพัฒนาทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีตามความเจริญก้าวหน้าแต่ขาดการให้ความสำคัญที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นเสมือนรากฐานสำคัญในการพัฒนาในทุกๆด้าน

แนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวคือการพัฒนาคน ให้ความสำคัญกับการมีศักยภาพในบุคคล สามารถเผชิญความกดดันรอบตัวและปัญหาต่างๆให้ผ่านพ้นไปได้ถึงจะสามารถดำรงชีวิตและสร้างสิ่งที่ดีให้แก่สังคมและประเทศชาติได้ ทำให้แนวทางในการพัฒนาประเทศต้องเน้นการพัฒนาคนเพิ่มมากขึ้น โดยมุ่งให้ทุกคนมีการพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพและควรเริ่มทำตั้งแต่วัยเด็กซึ่งเป็นวัยที่สามารถปลูกฝังและเรียนรู้สิ่งต่างๆได้ง่าย โดยเฉพาะเด็กในวัยตอนกลาง (6-12 ปี) เป็นวัยที่ได้รับอิทธิพลทางสังคมและมีพัฒนาการทางสติปัญญา ให้ความสนใจในสรรพสิ่งรอบตัวเอง เปลี่ยนความสนใจเฉพาะเรื่องของตนเองมาสนใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัว ตลอดจนมีการใช้ความคิดมากขึ้น (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2547)

จากการศึกษาข้อมูลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549 พบข้อมูลยืนยันว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านสติปัญญาและความสามารถและไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเพียงพอรวมถึงเด็กและเยาวชนที่มีสติปัญญาเลิศหรือมีความสามารถพิเศษไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน เพราะยังขาดแนวทางหรือวิธีการที่จะให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้แสดงออกซึ่งปรีชาญาณและความสามารถพิเศษ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง

นอกจากนี้เด็กและเยาวชนมีบุคลิกภาพที่ไม่ดี จิตใจไม่เข้มแข็งขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับตัวเข้ากับสังคมรวมทั้งยังขาดจิตวิญญาณในความเป็นผู้นำ อีกทั้งศูนย์และกลุ่มเยาวชนต่างๆที่มีอยู่ยังไม่สามารถดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้วางไว้ เนื่องจากหลักสูตรและการดำเนินกิจกรรมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมถึงหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมีการวางแผนงาน

โครงการเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไม่ครอบคลุมกว้างขวางเพียงพอ ดังนั้นในการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพจึงต้องสร้างความสามารถในการปรับตัวและเผชิญปัญหาต่างๆด้วยวิธีการและทางออกที่เหมาะสม (ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา, 2539 : 1) ส่งผลให้สาระสำคัญแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 ได้จัดทำขึ้นเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา และสนองตอบต่อความต้องการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ที่อ้างถึงนโยบายรัฐบาลปฏิญญาระดับโลก ว่าด้วยความอยู่รอดของเด็ก การปกป้อง และการพัฒนาเด็ก ปฏิญญาเพื่อเด็กอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมทั้งนโยบายและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว ส่งเสริมความสามารถด้านสติปัญญา ยกกระดับทางจิตใจ มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์ มีความรอบคอบในการดำเนินชีวิตและพร้อมเผชิญเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงต่างๆได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงส่งเสริมให้ครอบครัวสามารถพัฒนาสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมแก่เด็ก

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าสิ่งหนึ่งที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาในเด็กเพื่อให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์คือ “การยกระดับจิตสำนึก” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการฝึกจิตในการรับรู้คุณค่าของตน และการพัฒนาจิตให้สูงขึ้นซึ่งเป็นอำนาจภายในตัวตน เป็นการบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริง (ทศยุทธ, 2549) รวมถึงการสื่อสารกับตนในด้านการสร้างคุณค่าในตนเองซึ่งส่งผลต่อการสื่อสารในการพูดและแสดงออกที่เรียกว่า “การพัฒนาเสริมสร้างเขาวนจิตใจ” (Spiritual Quotient หรือ SQ)

การสร้างเขาวนจิตใจ (SQ) ให้มีความสำคัญในเรื่องของการเห็นคุณค่าในตนเองและการสื่อสารกับตนเองเพื่อการรับรู้ตนเอง โดยสามารถสะท้อนออกมาในรูปแบบการพูดและการแสดงออกทางการสื่อสารของบุคคล ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถระบุถึงลักษณะของบุคลิกภาพในการสื่อสาร ตลอดจนความรู้สึกภายในของบุคคลนั้นๆ ได้และในการเห็นคุณค่าตนเองนั้นจะนำไปสู่ลักษณะสำคัญของบุคลิกภาพในการสื่อสารที่จะรักและเห็นคุณค่าของผู้อื่น (Janice, 2006; Khanna, 2006) มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนความเชื่อมั่น และมีกำลังใจที่ดำเนินชีวิตให้ก้าวหน้า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดั่งามให้แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม

นอกจากนี้นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยาจำนวนมากกล่าวถึงเรื่องของการเห็นคุณค่าในตนเองว่าเป็นรากฐานสำคัญและแรงผลักดันอย่างยิ่งในพัฒนาการของเด็กในการสื่อสารและแสดงออก (ประมวล คิตตินันท์, 2524: 86) การที่เด็กเล็งเห็นคุณค่าในตนเองนั้นจะนำไปสู่ความเชื่อในความสามารถและศักยภาพของตน มีความอดทนที่จะต่อสู้กับปัญหาต่างๆที่เรียกว่า “ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค” (Adversity Quotient หรือ AQ) อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของเส้นทางสู่ความสำเร็จ

นอกจากนี้ ในทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเองที่นำไปสู่หนทางเอาชนะอุปสรรคว่า การพัฒนาตนเองของบุคคลนั้น เป็นการพัฒนาความสามารถทางการแก้ปัญหา ในการดับทุกข์ ในการบรรลุถึงอิสรภาพ การที่จะกระทำได้อีกคือ เมื่อมีความเชื่อในศักยภาพของตนเป็นพื้นฐาน แล้วมาปฏิบัติตามวิธีแก้ปัญหา เพราะการพัฒนาตนก็คือการพัฒนาปัญญาให้มีความรู้ความเข้าใจเหตุของปัจจัยของกระบวนการแห่งเหตุผลที่มีในธรรมชาติ แล้วเอาความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์

ดังนั้นเด็กที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองและรับรู้ตัวตนของตนเอง จะมีความมั่นใจในการคิดและการตัดสินใจ ส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดชาววจิตใจ ที่ให้ความสำคัญในการฝึกฝนจิตใจ สื่อสารกับตนเองเพื่อพัฒนาตน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างสิ่งเหล่านี้ให้กับเด็กซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ อมลิน ศิริสวัสดิ์ (2547) เรื่องแนวทางในการพัฒนาทักษะทางวจนภาษาและปณิธาธ วงศาสุลักษณ์ (2547) เรื่องแนวทางในการพัฒนาทักษะทางวจนภาษาคือการให้โอกาสเด็กได้แสดงออกและสร้างความมั่นใจในตนเองให้มากขึ้น และงานวิจัยของ อับสรลิลิ เอี่ยมประชา, 2542 เรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณค่าตนเองของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าเด็กที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมคุณค่าตนเองนั้น มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมในสังคมและเผชิญอุปสรรคในการเรียนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นข้อสนับสนุนที่ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองในเด็กนั้นสามารถสร้างและพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้ ตลอดจนมีความเกี่ยวเนื่องกับการเอาชนะอุปสรรคคือบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีแนวโน้มในการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคได้ดีด้วยดังผลที่ได้จากงานวิจัย

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ซึ่งผู้วิจัยศึกษาในสาขาวิชาจิตวิทยา มีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร จึงมุ่งที่จะพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้านชาววจิตใจที่จะช่วยสร้างคุณค่าในตนเองและพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรค ตลอดจนศึกษาเพื่อการค้นหารูปแบบและกิจกรรมในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้านชาววจิตใจและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรค โดยงานวิจัยได้เป็นส่วนหนึ่งตามแนวคิดของการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา ๖, 2542 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี

วัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความสามารถในการสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี
2. เพื่อค้นหารูปแบบกิจกรรมการสื่อสารในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี

คำถามนำวิจัย

- คำถามนำวิจัยที่ 1 ความสามารถในการสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6-12 ปีมีลักษณะอย่างไร
- คำถามนำวิจัยที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการสื่อสารในพัฒนาความสามารถทางในสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6-12 ปีเป็นอย่างไร ?

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "การพัฒนาความสามารถทางการสื่อสารภายในตนเองและการเอาชนะอุปสรรคของเด็กอายุ 6-12 ปี" เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะความสามารถในการสื่อสารของเด็กในวัย 6-12 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน โดยการประชาสัมพันธ์เพื่อรับเด็กเข้าใหม่เพื่อร่วมโครงการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของเด็กไทยอายุ 6 -12 ปี ในวันที่ 20 - 21 มกราคม 2550 โดยความสมัครใจ

คำจำกัดความ

ความสามารถในการสื่อสารภายในตนเอง

หมายถึง ความสามารถในการพูดและแสดงออกที่สะท้อนเชาว์จิตใจ กล่าวคือ การรับรู้ตนเองและสร้างคุณค่าในตนเอง ตลอดจนรู้จักฝึกและพัฒนาจิตใจให้เห็นคุณค่าในตนเอง

การสร้างคุณค่าในตนเอง

หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของตน เชื่อมั่นในความเป็นตนเอง ตลอดจนตระหนักในคุณค่าและภาคภูมิใจในความสามารถที่มีอยู่ของตน

ความสามารถในการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรค

หมายถึง ความสามารถในการพูดและแสดงออกที่สะท้อนการเอาชนะอุปสรรคกล่าวคือการจัดการแก้ไข พร้อมเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตนเอง รวมถึงสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เปลี่ยนแปลง

กิจกรรมการสื่อสาร

หมายถึง กิจกรรมที่ออกแบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพูดและแสดงออกที่สะท้อนความสามารถในการสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี

เด็กไทยอายุ 6-12 ปี

หมายถึง เด็กไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในเขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการศึกษาวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับครูอาจารย์ และผู้ปกครองของเด็กที่สนใจในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี
2. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี ให้ได้มาตรฐานและถูกต้องตามหลักวิชาการ
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเพื่อไปต่อยอดการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภายในตนเองและการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยในระดับมัธยม อุดมศึกษา และในวัยทำงานต่อไป.